

Rapport
Traumereaktioner
hos stalkingudsatte

2022

Publiceret april 2022

Udarbejdet af Dansk Stalking Center og Videnscenter for Psykotraumatologi, Institut for Psykologi Syddansk Universitet.

Kan citeres ved angivelse af kilde.

1

Indledning

En befolkningsundersøgelse fra Justitsministeriet har vist, at op mod 100.000 mennesker hvert år udsættes for stalking(1). Forskning viser, at stalking kan have vidtrækkende konsekvenser for de udsatte. Det gælder både sociale, økonomiske og ikke mindst psykologiske følgevirkninger. Mange stalkingudsatte udvikler symptomer på angst og depression, og forskningen har vist, at stalking er forbundet med en øget risiko for psykiatriske lidelser generelt. At blive udsat for stalking er voldsomt og skræmmende, og stalking kan for mange udgøre en potentielt traumatisk hændelse, der kan lede til symptomer på traumatisering oftest betegnet under diagnosen Posttraumatisk Stresslidelse (PTSD).

I denne rapport præsenteres udvalgte resultater fra en undersøgelse af traumereaktioner blandt danske støttesøgende stalkingudsatte. Undersøgelsen har til formål at afdække udbredelsen af symptomer på PTSD og Komplex PTSD, samt at undersøge hvilken betydning karakteristika ved stalkingforløbet har for sværhedsgraden af de udsattes traumereaktioner. Undersøgelsens resultater skal hjælpe med at øge viden og forståelse for de psykosociale konsekvenser af stalking og deres betydning for ofrenes hverdag og støttebehov.

Undersøgelsens formål

- At undersøge udbredelsen af symptomer på PTSD og Komplex PTSD blandt danske støttesøgende stalkingudsatte.
- At undersøge hvilken betydning karakteristika ved stalkingforløbet har for sværhedsgraden af de traumereaktioner, de udsatte oplever.

En længere rapport med uddybelse af undersøgelsens metode og resultater er udgivet af Videnscenter for Psykotraumatologi og kan findes på deres hjemmeside eller via nedenstående link.

Link: [***PTSD og kompleks PTSD blandt støttesøgende stalkingudsatte i Danmark***](#)

1 Omfanget og karakteren af stalking. JUSTITSMINISTERIETS FORSKNINGSKONTOR, En befolkningsundersøgelse 2017/18

2

Om undersøgelsen

Datagrundlaget for undersøgelsen udgøres af 134 stalkingudsatte, der har modtaget professionel intervention og rådgivning ved Dansk Stalking Center. I den forbindelse har de stalkingudsatte udfyldt et spørgeskema med informationer om deres stalkingforløb samt psykologiske og sociale forhold relateret til stalkingen. Data er indsamlet fra oktober 2020 til maj 2021 af Dansk Stalking Center og undersøgelsen er udarbejdet af Videnscenter for Psykotraumatologi.

Resultaterne er udarbejdet gennem en række statistiske analyser, der dels beskriver symptombilledet og undersøger sammenhænge mellem forskellige faktorer ved stalkingforløbet og sværhedsgraden af de stalkingudsattes traumereaktioner.

Undersøgelse af PTSD og Komplex PTSD

Til måling af symptomer på PTSD og Komplex PTSD er der anvendt et valideret screeningredskab, International Trauma Questionnaire (ITQ), der er tilpasset de nyeste diagnosekriterier i diagnosemanualen af World Health Organization (WHO) International Classification of Diseases version 11 (ICD-11). Komplex PTSD beskriver komplekse symptomer på traumatisering, der især ses efter gentagende, vedvarende og interpersonelle traumer. Ved Komplex PTSD lever man både op til kriterierne for PTSD samtidig med, at man oplever, det man kalder forstyrrelser i organisering af selvet. For begge diagnoser gælder det, at symptomerne skal være forbundet med en funktionsnedsættelse.

Figur 2.1: Kernesymptomer ved PTSD

PTSD består af tre kernesymptomer:

- Genoplevelse af den traumatiske hændelse
- Undgåelse af alt der kan minde om den traumatiske hændelse såsom steder, personer, tanker og følelser
- Øget vagtsomhed

Figur 2.2: Kernesymptomer ved Komplex PTSD

Komplex PTSD består af seks kernesymptomer:

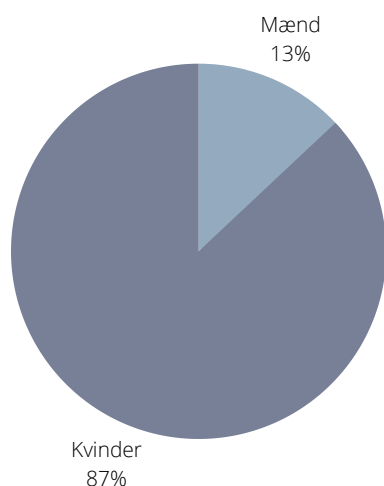
- Alle tre kernesymptomer på PTSD
- Forstyrrelser i evnen til at regulere sine følelser
- Forstyrrelser i opfattelsen af selvet præget af et negativt selvbillede med følelser af skam og skyld
- Forstyrrelser i evnen til at danne og opretholde relationer til andre.

Karakteristika ved de stalkingudsatte

Ud af de 134 stalkingudsatte, der deltog i undersøgelsen, var 87% kvinder, mens 13 % af deltagerne var mænd. Den gennemsnitlige alder var 38 år, mens den yngste deltager var 17 år og den ældste var 73 år. 66% af de udsatte havde børn, og 60 % af disse havde fælles børn med deres stalkingudøver. Omkring en femtedel af deltagerne var enten sygemeldt, førtidspensioneret eller på orlov, og var dermed ikke i beskæftigelse ved undersøgelsestidspunktet.

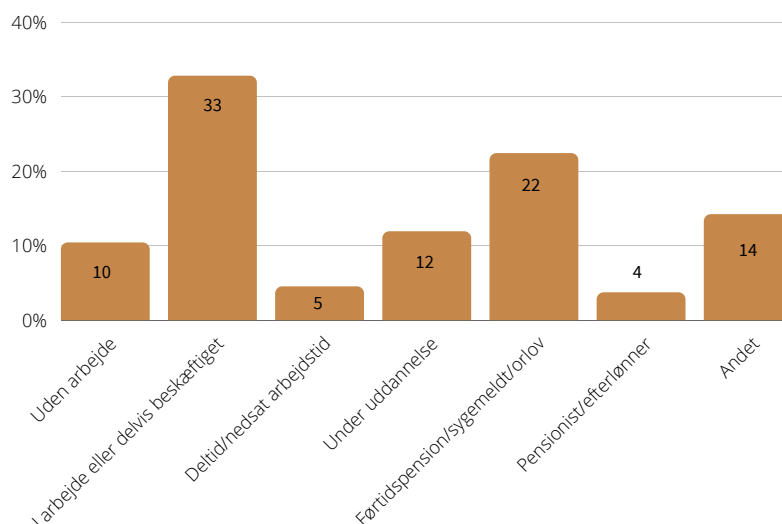
Figur 2.3: Udsattes køn

N=134

Figur 2.4: Beskæftigelse ved behandlingsopstart

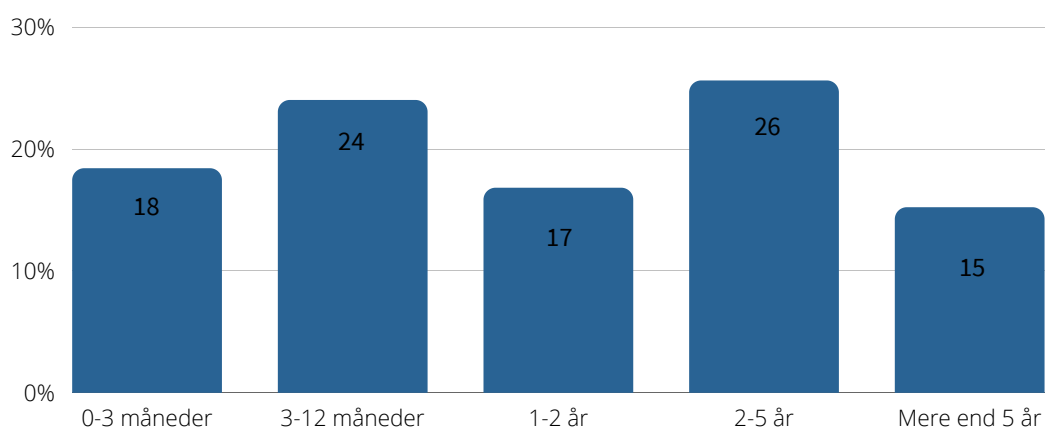
N=134

Blandt deltagerne angav 73 %, at de blev stalket af en tidligere nær relation såsom en ekskæreste eller et familiemedlem. Herudover var der 11 %, der blev stalket af en bekendt (fx ven, kollega, nabo) mens 3 % blev stalket af en fremmed. 58 % havde været stalket i mere end et år og 15 % havde været stalket i mere end 5 år. Deltagerne havde generelt oplevet mange forskellige typer af stalkingadfærd og de havde i gennemsnit oplevet 13 ud af 29 forskellige typer af stalkingadfærd. Den mest hyppigst forekommende stalkingadfærd var opkald og sms'er, mens rygtespredning og forsøg på at få informationer om den udsatte fra andre også var stalkingadfærd, som mange af deltagerne oplevede.

Figur 2.5: Stalkingforløbets varighed

N=134

3

Resultater

Undersøgelsen afdækkede også reaktioner og handlinger, som de stalkingudsatte oplevede/havde udført i forbindelse med stalkingforløbet.

Sikkerhedsforanstaltninger

Resultaterne viser, at deltagerne generelt havde foretaget mange sikkerhedsforanstaltninger og handlinger for at beskytte sig fra stalkingen såsom at ændre rutiner, flytte adresse eller flytte på krisecenter. Fordelingen af disse sikkerhedsforanstaltninger er opstillet i Tabel 4.1.

Deltagerne blev i undersøgelsen også bedt om at angive, hvor bange de var for deres egen sikkerhed (skala fra 1 til 10) og her udviste deltagerne også en høj grad af frygt med en gennemsnitlig score på 7.

Tabel 3.1: Sikkerhedsforanstaltninger

N=134

Sikkerhedsforanstaltninger	Antal	Procent
Ændret rutiner	84	63 %
Lukket profiler på sociale medier	71	53%
Flyttet	54	40 %
Boet midlertidigt hos venner og familie	49	37 %
Andet	47	35 %
Fået adressebeskyttelse	41	31 %
Skiftet telefonnummer	41	31 %
Opsat videoovervågning i hjemmet	28	21 %
Været på krisecenter	23	17 %
Ingen af ovenstående	8	6 %

Tonisk immobilitet - 'Frys'-reaktion

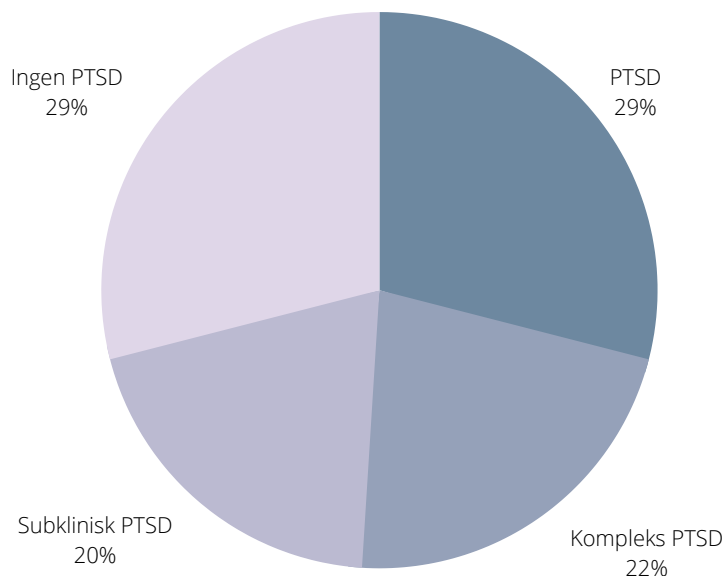
Undersøgelsens resultater viser, at en stor del af de stalkingudsatte reagerede med et bestemt fysiologisk respons i forbindelse med truende situationer under stalkingen. Dette respons kaldes Tonisk Immobilitet og er bedre kendt som en "frys"-reaktion, hvor den stalkingudsatte er i en tilstand af at være fastfrossen og ude af stand til at bevæge sig eller råbe op. Blandt de stalkingudsatte som havde besvaret spørgsmålet, var der 66 % der oplevede Tonisk Immobilitet.

Udbredelse af traumereaktioner

Undersøgelsens første formål var at undersøge udbredelsen af traumereaktioner blandt de stalkingudsatte og her er der flere relevante resultater, der bør fremhæves. Der var i alt lidt over halvdelen af de stalkingudsatte (52 %) der levede op til kriterierne for enten PTSD eller Komplex PTSD og det demonstrerer altså en meget høj udbredelse af traumesymptomer i målgruppen. Der var 29 % der levede op til kriterierne for PTSD og oplevede både genoplevelsessymptomer, undgåelsessymptomer og vagtsomhedssymptomer. Herudover var der 22 % af de stalkingudsatte der levede op til kriterierne for Komplex PTSD og udviste både symptomer på genoplevelse, undgåelse og vagtsomhed samt forstyrrelser i selvværd, relationer og følelsesregulering. Yderligere en femtedel oplevede 2 ud af de 3 kernesymptomer, hvilket kaldes for Subklinisk PTSD.

Figur 3.2: Fordeling af traumereaktioner

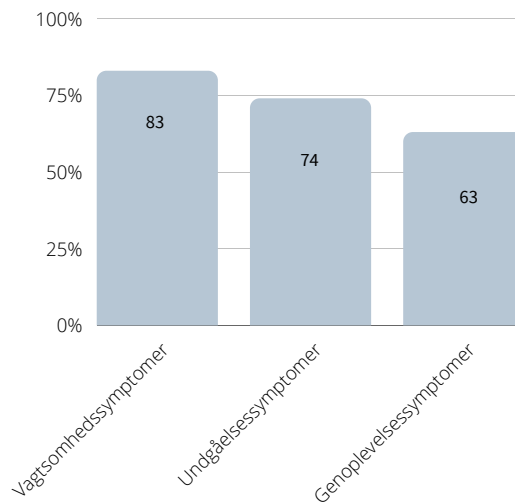
N=134

Særligt udbredte symptomer

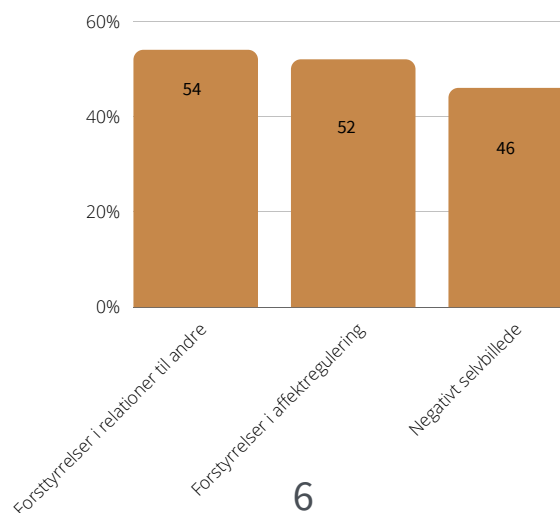
De stalkingudsatte udviste en særlig høj grad af vagtsomhedssymptomer og 83 % af de stalkingudsatte oplevede mindst 1 vagtsomhedssymptom inden for den seneste måned. Dette kan skyldes, at den udsatte i enhver situation kan risikere at blive kontaktet, opsøgt eller konfronteret med stalkingudøveren, og dette medfører en naturlig tilstand af at være på vagt eller føle sig truet, fordi der er en reel trussel, som den udsatte er nødt til at forholde sig til. Det er også her, hvor stalking adskiller sig fra flere andre typer af traumer såsom fx ulykker og enkeltstående overfald, fordi faren, i tilfældet af stalking, ikke er overstået. Ser man på de kernesymptomer, der er karakteristiske for Komplex PTSD oplevede de stalkingudsatte i høj grad forstyrrelser i deres relationer til andre og 54 % havde oplevet dette kernesymptom inden for den sidste måned.

Figur 3.3: Fordeling af symptomer (min. et oplevet symptom i subskalaen)

Stalking er en oplevelse, der i høj grad kan påvirke den udsattes tillid til andre mennesker, og samtidig bliver netværket ofte involveret i stalkingen og der kan være et ønske fra den udsatte om at beskytte sine relationer fra stalkeren og en mangel på energi til at vedholde og engagere sig i sociale sammenhænge. Disse sociale konsekvenser kan være en del af forklaringen på, hvorfor der ses en særligt høj grad af forstyrrelser i relationer inden for denne målgruppe.

Figur 3.4: Fordeling af SDO symptomer

Traumatiseringens sammenhæng med stalkingforløbet

Undersøgelsen viser, at mange stalkingudsatte oplever symptomer på traumatisering. Undersøgelsen viser samtidig en forskel i sværhedsgraden af traumatisering i forhold til oplevede PTSD-symptomer. I undersøgelsen er der derfor set nærmere på om faktorer ved stalkingforløbet har en sammenhæng med sværhedsgraden af PTSD-symptomerne. Nedenfor er opstillet de faktorer ved stalkingforløbet som undersøgelsen har vist, har en sammenhæng med sværhedsgraden af traumatisering.

Figur 3.5: Faktorer med betydning for sværhedsgraden af PTSD-symptomer

TYPEN AF STALKING	Stalkingudsatte, der oplevede vold, hærværk og særligt forfølgelse og overvågning under stalkingforløbet, udviste en højere sværhedsgrad af PTSD-symptomer.
ANTAL TYPER AF STALKINGADFÆRD	Stalkingudsatte, der har oplevet mange forskellige typer af stalkingadfærd, udviste en højere sværhedsgrad af PTSD-symptomer.
FRYGT FOR EGEN SIKKERHED	Stalkingudsatte, der var mere bange for deres egen sikkerhed i forbindelse med stalkingen, havde flere PTSD-symptomer.
TONISK IMMOBILITET - 'FRYS'-REAKTION	Stalkingudsatte, der oplevede Tonisk Immobilitet , havde en markant højere sværhedsgrad af PTSD-symptomer.
SIKKERHEDS-FORANSATLTNINGER	Stalkingudsatte der havde foretaget flere forskellige sikkerhedsforanstaltninger , såsom at ændre deres rutiner, flytte adresse eller endda flytte på krisecenter, havde en markant højere sværhedsgrad af PTSD-symptomer.

4 Anbefalinger

På baggrund af undersøgelsens resultater gives nedenstående anbefalinger til arbejdet med stalkingudsatte.

1 Traumebevidst tilgang til stalkingudsatte

Resultaterne viser, at der er en høj grad af traumesymptomer og over halvdelen af de stalkingudsatte, der modtager professionel rådgivning og støtte ved Dansk Stalking Center lever op til kriterierne for en traumerelateret psykiatrisk diagnose. Det betyder at en traumebevidst tilgang skal tænkes ind i mødet med stalkingudsatte både i de støtte- og behandlingstilbud, der er til rådighed, men også fra de andre instanser som den stalkingudsatte møder såsom ved politiet, kommunen og jobcenteret.

2 Stalking skal tages alvorligt uanset type af oplevet stalking

Resultaterne viser, at stalking kan være traumatiserende uanset formen og indholdet af stalkingforløbet. Forfølgelse og overvågning har en stærkere sammenhæng med sværhedsgraden af traumesymptomer end vold og trusler. Det betyder at stalking skal tages alvorligt i alle tilfælde også i de sager, hvor vold og trusler ikke umiddelbart indgår.

Tilrettelæggelse af støtte- og behandlingsindsatser

Når støtte- og behandlingsindsatser målrettet stalkingudsatte tilrettelægges, kan der på baggrund af denne undersøgelses resultater, med fordel inddrages nedenstående perspektiver.

- ➔ Eventuelle følelser af skam og skyld forbundet med 'frys' reaktioner under stalkingforløbet kan undersøges og bearbejdes i terapeutiske forløb, og viden om Tonisk Immobilitet og andre naturlige reaktioner kan inkluderes som en del af en evt. psykoedukativ indsats.
- ➔ Behandling kan med fordel fokusere på at styrke den stalkingudsattes handlekraft og kontrolfølelse og herved arbejde på at modvirke den magtesløshed, som kan opstå i forbindelse med en oplevelse af manglende handlemuligheder.
- ➔ Støttende indsatser og forløb kan med fordel fokusere på at hjælpe den stalkingudsatte i at fastholde en hverdag og rutiner.

Undersøgelsens begrænsninger

Undersøgelsen har en række begrænsninger, der skal tages forbehold for, når resultaterne tolkes, generaliseres og anvendes i praksis:

- 1) Der er kun inkluderet danske stalkingudsatte, som selv har opsøgt støtte ved Dansk Stalking Center. Det er forventeligt, at de udsatte, der opsøger hjælp, også er mere påvirkede af stalkingen og har en højere grad af psykologiske følgevirkninger. Resultaterne skal dermed ikke ses som repræsentativt for alle stalkingudsatte.
- 2) Der deltager kun få mænd i undersøgelsen og derfor er denne gruppe underrepræsenteret i resultaterne.
- 3) Symptomerne på traumatisering måles via selvrapportering og er derfor afhængige af de udsattes egen indsigt i symptomer. Resultaterne repræsenterer derfor ikke hvor mange af de stalkingudsatte, der reelt har modtaget diagnosen PTSD eller Komplex PTSD.
- 4) Undersøgelsen udgør et tværsnitstudie med kun et enkelt måletidspunkt. Det betyder, at det ikke er muligt at drage konklusioner om kausalitet og årsagsforholdt. Det kan derfor ikke siges med sikkerhed om bestemte faktorer ved stalkingforløbet medfører en højere sværhedsgrad af traumesymptomer eller om en forøget sværhedsgrad af traumesymptomer påvirker og ændrer bestemte faktorer ved stalkingforløbet.

